

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
БУДІВНИЦТВА І АРХІТЕКТУРИ

КОСТЮЧЕНКО ОЛЬГА АНАТОЛІЇВНА

УДК 727.7:725.212:069.4

**ПРИНЦИПИ АРХІТЕКТУРНО-ПЛАНУВАЛЬНОЇ
ОРГАНІЗАЦІЇ АРТ-ЦЕНТРІВ**

18.00.02 – Архітектура будівель та споруд

Автореферат дисертації
на здобуття наукового ступеня кандидата архітектури

Київ – 2020

Дисертацією є рукопис

Робота виконана в Національному авіаційному університеті Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник:

кандидат архітектури, с.н.с.
Болотов Григорій Іванович,
Національний авіаційний університет,
доцент кафедри містобудування

Офіційні опоненти:

доктор архітектури, професор,
Куцевич Вадим Володимирович,
Київський національний університет
будівництва і архітектури,
завідувач кафедри архітектурного
проектування цивільних будівель і споруд

кандидат архітектури, доцент,
Тишкевич Ольга Петрівна,
Національний університет «Полтавська
політехніка імені Юрія Кондратюка»,
доцент кафедри архітектури будівель та
містобудування

Захист відбудеться «18» грудня 2020 р. о 15.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.056.02 при Київському національному університеті будівництва і архітектури за адресою: 03037, Київ, Повітрофлотський просп., 31, ауд. 466.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці за адресою: 03037, Київ, Повітрофлотський просп., 31.

Автореферат розісланий «17» листопада 2020 р.

В.о. вченого секретаря
спеціалізованої вченої ради

Ю.В. Третяк

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження. Згідно закону України «Про культуру», однією з основних засад державної політики у сфері культури є «створення умов для творчого розвитку особистості, підвищення культурного рівня, естетичного виховання громадян, доступності освіти у сфері культури для дітей та юнацтва, задоволення культурних потреб Українського народу, розвитку закладів культури незалежно від форми власності».

В умовах зростання ролі сучасного мистецтва в культурному житті суспільства особливу актуальність отримують дослідження в області архітектурного формування об'єктів, пов'язаних з виставковою діяльністю, зокрема арт-центрів, будівництво яких поширюється як закордоном так і в Україні. Україна має великий культурний потенціал, що зумовлено поступом історії, наявністю різноманітних етнокультурних зон, широкої мережі закладів культури та мистецтв, усталених традицій. Водночас, слід констатувати, що в Україні у сфері мистецтва спостерігається суперечливі тенденції. Аналіз мережі культурних закладів в Україні показав, що їх структура не в повній мірі відповідає вимогам часу: має місце нераціональне розміщення закладів, пристосування будівель та окремих приміщень під заклади культури.

Арт-центри є новим типом експозиційно-видовищних споруд для проведення мистецьких заходів, що отримали широке розповсюдження у світовій архітектурі в кін. ХХ ст. Арт-центр має розширену функціональну структуру, яка включає в себе, окрім експозиційної, видовищну та дозвілєву функції, що сприяє спілкуванню та творчому розвитку митців та відвідувачів.

Вивчення практики проектування арт-центрів в Україні показало що на сьогоднішній день недостатньо уваги приділяється забезпеченню якісними проектами, у яких вирішені питання раціонального розміщення, оптимального функціонального наповнення та відповідності сучасним експозиційним вимогам. Це пов'язано із відсутністю науково-обґрунтованих пропозицій щодо архітектурно-планувальної організації та застарілістю нормативної бази.

Тому є актуальним узагальнення досвіду проектування арт-центрів з метою розробки основних принципів їх об'ємно-просторової організації.

Огляд вітчизняних і закордонних літературних джерел, науково-дослідних робіт свідчить про те, що в них розроблені тільки деякі аспекти формування арт-центрів.

Науковою та методичною базою стали роботи з загальних питань розвитку сучасної архітектури та містобудування: В. Абизова, А. Гайдучені, В. Єжова, К.Ковальчук, В. Куцевича, Т. Панченко, Н. Шебек, І.Болотова, Г.Ушакова; дослідження типології та організації музейних та виставкових будівель: Le Corbusier, В. Ревякіна, Р. Клікса, Paul von Naredi-Rainer, Г. Калугіної, К. Хадсона, О. Чепелик, О. Савицької; дослідження присвячені архітектурі різних типів культурних закладів: П. Безродного, В. Проскуракова, В. Савченко, В. Северина, Д. Смирного.

Також враховувався практичний досвід проектування таких архітекторів як: Kengo Kuma, Coop Himmelb(l)au, Renzo Piano, Zaha Hadid, Jean Nouvel, Peter Eisenman.

Конкретні теоретичні розробки архітектурних концепцій прототипів та центрів сучасних мистецтв представлені в монографії В. Ревякіна «Музеї світу» (1993 р.) і

дисертаційному дослідженні на здобуття вченого ступеня доктора архітектури «Закономірності формування архітектури музейних будівель» (Москва, 1994 р.) та дисертаційних дослідженнях Харитонової А. на здобуття вченого ступеня кандидата архітектури «Архітектурно-планувальне формування центрів образотворчого мистецтва» (Одеса, 2005 р.) та Трегубова К.Ю. «Принципи формування архітектурно-планувальних рішень поліфункціональних музейних комплексів» (Макіївка, 2014р.). А також у дисертаційній роботі Дущева В. на тему «Концепція архітектури сучасного центру мистецтв» (Росія, Нижній Новгород, 2005 р.). Однак в цих роботах не враховано етно-географічні та містобудівні особливості. Кожен з даних авторів торкається лише одного чи декількох параметрів, що визначають арт-центри.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Робота пов'язана з державними документами серед яких Указ Президента України від від 12 січня 2009 р. № 6 «Про деякі невідкладні заходи щодо підтримки культури і духовності в Україні», Угода між Урядом України та Європейською Комісією про участь України у програмі «Креативна Європа»(Угоду ратифіковано Законом № 978-VIII від 03.02.2016), Стратегія розвитку міста Києва до 2025 року (ініціатива «Культурна височина»), Комплексна цільова програма «Столична культура 2016-2018» (підпрограма 1: Міська цільова програма «Київ мистецький») Напрямок дослідження відповідає планам науково-дослідних робіт кафедри архітектури Національного авіаційного університету: НДР № 80/10.01.06 «Модернізація змісту вищої архітектурної освіти в умовах інформатизації суспільства» та НДР № 0114U001605 «Модернізація методичної системи підготовки майбутніх архітекторів».

Дисертація на тему «Принципи архітектурно-планувальної організації арт-центрів» відповідає паспорту спеціальності 18.00.02 – Архітектура будівель та споруд за напрямками досліджень: «Оптимізація функціональних, архітектурно-розпланувальних, композиційних рішень будівель та споруд», «Пошук і розроблення нових типів будівель та споруд», «Організація мережі, формування типів будівель і комплексів».

Мета дослідження: розробка принципів архітектурно-планувальної організації арт-центрів, їх типології, методичних та практичних рекомендацій щодо проектування.

Завдання дослідження:

- узагальнити результати аналізу науково-дослідних праць, нормативних документів та практичного досвіду формування будівель арт-центрів в Україні та за кордоном;
- охарактеризувати сучасний стан, тенденції розвитку будівель арт-центрів для розробки класифікації та типології;
- розробити методологічний апарат дослідження та виявити фактори, що впливають на архітектурно-планувальну організацію арт-центрів;
- розробити типологію будівель арт-центрів та комплексну теоретичну модель архітектурно-планувальної організації на основі визначених нормативних параметрів;

- сформулювати та науково обґрунтувати принципи архітектурно-планувальної організації арт-центрів;
- розробити рекомендації щодо архітектурно-планувальної організації арт-центрів та апробувати розроблені рекомендації у навчальному процесі та проектуванні.

Об'єктом дослідження є арт-центр.

Предметом дослідження є принципи архітектурно-планувальної організації арт-центрів.

Межі дослідження: розглядаються арт-центри на прикладах вітчизняного та закордонного досвіду.

Методи дослідження:

- теоретичні методи (наукометричний метод, аналіз вітчизняного та закордонного досвіду проектування та будівництва досліджуваного об'єкту по літературним джерелам та проектним матеріалам, аналіз вітчизняних та закордонних стандартів та нормативних документів з теми дослідження);

- емпіричні методи (графо-аналітичний (при дослідженні принципів організації мережі, диференційованих розрахункових нормативів, визначення оптимальних меж місткості); метод структурного аналізу (при формуванні об'ємно-планувальної структури будівлі); метод експериментального проектування (при розробці конкурсної і проектної документації); метод структурно-функціонального моделювання (при розробці концептуальних моделей архітектурно-планувальної структури арт-центру).

Наукова новизна одержаних результатів:

Вперше:

- науково обґрунтовано новий тип закладу – арт-центр як комплексний об'єкт з експозиційними, видовищними та учбовими функціями;

- досліджено еволюцію формування протягом чотирьох часових періодів (20-21 ст.) від музейних, виставкових та клубних закладів до сучасних арт-центрів;

- виявлено особливості функціональної та архітектурно-планувальної організації арт-центрів;

- сформульовано принципи архітектурно-планувальної організації арт-центрів (атрактивності архітектурного образу, диверсифікації функцій, інтегральної комунікативності приміщень, симбіотичного середовища);

- розроблено теоретичні моделі функціонально-планувальної організації арт-центрів чотирьох типів з мінімальним, стандартним, розширеним складом приміщень та формуванням мистецтв, надано рекомендації щодо їх розміщення, параметрів основних приміщень та планувальних схем.

Удосконалено:

- класифікацію масових типів будівель громадського призначення за рахунок включення нового типу будівлі – арт-центру за критеріями (масштабом діяльності, організаційним рівнем, місцем розташування, видом діяльності, місткістю, складом приміщень, просторовим рішенням);

Отримали подальший розвиток:

- рекомендації щодо архітектурно-планувальної організації, розташування та удосконалення об'ємно-просторових рішень арт- центрів в різних містобудівних умовах.

Практичне значення одержаних результатів. Результати дослідження було впроваджено у навчально-методичну діяльність, а саме: здійснено керівництво курсовими та дипломними роботами студентів кафедри архітектури Національного авіаційного університету; здійснено керівництво курсовими та дипломними роботами студентів кафедри архітектурно-проектної справи ІНО Київського національного університету будівництва та архітектури.

Основні висновки та розроблені рекомендації наукового дослідження можуть бути використані при внесенні доповнень до ДБН В.2.2-9:2018 «Громадські будинки та споруди» та ДБН В.2.2-16:2019 «Культурно-видовищні та дозвіллеві заклади».

Особистий внесок здобувача. Основні положення та результати дослідження отримані автором особисто, що засвідчується одноосібними публікаціями [1-18, 21-26, 28] та 5 публікаціями у співавторстві. Частина наукових праць опублікована разом із науковим керівником – кандидатом архітектури, с.н.с. Болотовим Григорієм Івановичем. У публікації, виконаній у співавторстві з І.В. Бірілло автору належить визначення специфіки розміщення будівель арт-центрів в структурі міста. У публікації, виконаній у співавторстві з І.В. Бірілло та Л.В. Осіпою автором проаналізовано можливості використання комп'ютерних технологій для розробки генпланів арт-центрів.

Апробація результатів дослідження. Результати досліджень були оприлюднені на: Міжнародна науково-практична конференція молодих учених і студентів «Політ. Сучасні проблеми науки» (Київ, 2013, 2014, 2015, 2016), Міжнародна науково-технічна конференція «АВІА» (Київ, 2013, 2015), Міжнародна науково-практична конференція «Архітектура та екологія» (Київ, 2013, 2015, 2016, 2018), Міжнародна науково-практична конференція КНУБА «Архітектура історичного Києва. Контекст та втручання» (Київ, 2017), Міжнародна науково-практична конференція КНУБА «Архітектура історичного Києва. ВІМ та інформаційні технології в архітектурі» (Київ, 2019), Міжнародний науково-практичний конгрес «Міське середовище – ХХІ сторіччя. Архітектура. Будівництво. Дизайн» (Київ, 2014, 2016, 2018), International Research and Practice Conference and I stage of the Championship in Technical science, Architecture and Construction «Man-made world as an instrument of life support and creative self-expression of mankind. Peer-reviewed materials digest» (London, UK, 2014, 2016), Міжнародній науково-практичній конференції «Графічні технології моделювання об'єктів, процесів та явищ» (Одеса, 2020).

Публікації. Наукові результати дисертації відображені у 30 друкованих працях, в тому числі у 4 статтях у наукових фахових виданнях, 1 стаття в іноземних фахових виданнях що включені до міжнародних наукометричних баз (Польща), у 17 публікаціях у збірниках матеріалів і тез конференцій, 8 статей у періодичних виданнях, що додатково засвідчують результати дисертації.

Структура і обсяг роботи. Дисертація складається з анотації, списку публікацій, вступу, трьох розділів із висновками, загальних висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг роботи становить - 250 сторінок, з яких

основного тексту 127 сторінок, ілюстрацій – 45 сторінок, список використаних джерел (223 позиції бібліографії) – 18 сторінок, додатки – 38 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У «Вступі» обґрунтована актуальність теми, визначено зв'язок роботи з науковими програмами, сформульовані мета, задачі і методи дослідження, визначено об'єкт та предмет дослідження, викладені наукові результати роботи, її практична корисність і впровадження результатів дослідження в практику проектування.

У першому розділі «Сучасні тенденції та практичний досвід архітектурно-планувальної організації арт-центрів». У розділі проаналізовано літературні джерела, наукові роботи та нормативні документи щодо проектування арт-центрів, виявлено етапи історичного формування, узагальнено світовий та вітчизняний досвід, удосконалено класифікацію арт-центрів.

На основі опрацьованих матеріалів, аналізу існуючих теоретичних досліджень розвитку та формування арт-центрів, виявлено сучасні тенденції організації та визначено ряд питань по формуванню арт-центрів, виявлено основні напрями розвитку даного типу будівлі і визначено наукові гіпотези, які вимагають відповідного обґрунтування. Проведений аналіз теоретичних робіт і практики проектування арт-центрів дає можливість визначити ряд не вирішених питань по їх формуванню.

Зарубіжна та вітчизняна практика проектування і будівництва свідчить про досить широке розповсюдження нового типу громадської споруди – арт-центру, що гармонічно входить в структуру міст. Виявлено, що формування архітектурно-планувальної структури арт-центрів тісно пов'язане з розвитком таких закладів, як музеї та клубні заклади. Розширення функцій музеїв і формування на їх основі арт-центрів привело до різноманіття типологічної і архітектурно-просторової характеристики даного типу будівлі, яка в останні десятиліття була мало досліджена.

Арт-центр – це поліфункціональна будівля чи комплекс, що складається з універсальних та спеціалізованих приміщень для здійснення основної (експонування сучасного мистецтва) та додаткових функцій. Арт-центр розглядається як матеріальне втілення функціональних процесів у сфері сучасного мистецтва, як своєрідна «оболонка» для творів мистецтва.

В результаті історичного аналізу визначені чотири етапи формування арт-центру (рис.1):

- 1-й етап (кін. ХІХст.- поч.ХХст.) – зародження ідей про розширення функціонального наповнення мистецьких закладів;
- 2-й етап (сер. ХХст.) – будівництво перших арт-центрів;
- 3-й етап (80-90 рр. ХХ ст.) – поширення будівництва арт-центрів у світі;
- 4-й етап (2000-2019 рр.) – становлення арт-центру як творчого, експозиційно-видовищного закладу.

В розділі проведено узагальнення світового та вітчизняного досвіду проектування арт-центрів. Загалом розглянуто близько 120 будівель арт-центрів,

детально проаналізовано архітектурно-планувальну організацію 34 (20 закордонних та 14 вітчизняних) аналогів.

Виявлено, що основною тенденцією архітектурно-планувальної організації арт-центрів є багатофункціональність та універсальність.

Проекти арт-центрів розроблялись такими відомими архітекторами як Renzo Piano, Zaha Hadid, Daniel Libeskind, Frank O. Gehry, бюро Coop Himmelb(l)au та ін.

На момент дослідження в Україні налічується близько 25 арт-центрів. В роботі розглянуто найбільші та значні арт-центри (з них 5 розташовані в м.Києві). Розглянута їх історія, діяльність, функціональне наповнення, розміщення та архітектурно-планувальна організація. Виявлено, що в Україні більша частина (80%) арт-центрів розміщуються в перепрофільованих будівлях та приміщеннях. Розміщені в центральній частині міста – 80 %, в інших частинах міста – 20%. За розміром арт-центри України загалом малі (до 1000 м²) – 88%, середні (1000-5000 м²) -6% та 2 (6%) багатофункціональних комплексів (більше 5000 м²). За напрямом діяльності переважає виставкова - 90% проте представлені і інші функції: Performans space, кінопоказ, лекторії, майстерні, арт-резиденції, експозиція під відкритим небом та ін.

На основі аналізу сучасних тенденцій архітектурно-планувального формування арт-центрів удосконалена класифікація. У роботі пропонується наступна класифікація арт-центрів, яка формується із семи критеріїв: статус діяльності (міжнародний, державний, регіональний та локальний рівні); за організаційним рівнем (самостійний заклад, інтегрований в інший заклад, мережа) ; за типологією (самостійні, в складі поліфункціонального комплексу); за складом приміщень (розширений склад, стандартний, мінімальний); за видами діяльності (виставкові, концертні, культурно-дозвілєві, наукові, фестивальні, віртувальні); за місцем розташування (приміські, міські та районні); за місткістю (великі, середні, малі).

У другому розділі **«Методи дослідження та особливості архітектурно-планувальної організації арт-центрів»** визначено та обгрунтовано загальну методикау дослідження яка складається з чотирьох етапів дослідження та відповідному застосуванню емпіричних та теоретичних методів.

У дослідженні застосовані загальнонаукові методи досліджень та спеціальні методи, що застосовуються при дослідженні будівель та споруд. Дослідження відбувалося за певною структурною моделлю яка включає чотири етапи: аналіз та узагальнення передумов розвитку арт-центрів та стану наукових розробок, дослідження існуючого стану проектної практики будівель арт-центрів; визначення завдань та методів дослідження, формування методологічного апарату; розробка оптимальних моделей архітектурно-планувальної структури арт-центрів; формування принципів та методичних рекомендацій щодо архітектурно-планувальної організації арт-центрів.

Для проведення аналізу та оцінки об'єкту, що досліджується застосовувався статистичний метод. Для збору даних автором була розроблена анкета та проведено відповідне опитування. Було опитано 35 респондентів: 66% - люди віком 21-35 років, 17% - віком 36-45 років, 11 % віком 16-20 років, 6% люди віком 46-60 років; 69% опитаних – жінки; 91% респондентів мають або отримують вищу освіту, 50% займаються творчими професіями, 35% займаються творчістю непрофесійно; 86%

респондентів відвідували арт-центри. Для розробки рекомендацій по розміщенню арт-центрів важливим було виявити відповідні побажання респондентів. 40% респондентів вважають, що розміщувати арт-центри бажано в центральному районі міста, 37% в парковій зоні, 9% пропонують розміщувати арт-центр поблизу зручних транспортних розв'язок, також пропонуються варіанти розміщення - на периферії міста, за містом.

Головними функціями респондентами визначено: експозиційну (57%), виставкову (43%), видовищну (37%), пізнавальну (49%), розважальну (14%), відпочинок та дозвілля (25%), визначено рівнозначними всі прераховані функції 43% респондентів. Організацію арт-центру згідно певної тематики підтримав 53% респондентів. Серед додаткових заходів, які бажано проводити в арт-центрі відзначено: арт-класи, міні-вистави, літературні читання, зустрічі з митцями, сумісна робота з творчими колективами, проведення фестивалів. Займатись творчістю в арт-центрі бажують 74% респондентів. Поєднання експозиційного та рекреаційного просторів в структурі арт-центру підтримали 83%. Архітектурний образ арт-центру вбачається незвичним, оригінальним рішенням (34%), будівлею з медіафасадом (23%), «прозорим кубом» (14%), нейтральною архітектурою (14%) або динамічною архітектурою (11%). Оформлення експозиційного простору як нейтрального середовища підтримують 37% респондентів, ідею відтворення певного середовища для твору мистецтва підтримують 37% респондентів і експозиційний простір як самостійний твір мистецтва приваблює 20 % респондентів. Загальні простори арт-центру найбільш привабливі в нейтральному дизайні (46%) та оформлені як самостійний твір мистецтва (40%).

Результати опитування дозволили визначити основні характеристики архітектурно-планувальної організації арт-центрів та були використані для обґрунтування теоретичної моделі архітектурно-планувальної організації арт-центру.

На основі аналізу існуючих теоретичних досліджень розвитку та формування арт-центрів та сучасних тенденцій формування арт-центрів визначено фактори, які впливають на архітектурну організацію арт-центрів. Основними умовами для створення громадських будівель є такі характеристики: суспільство, середовище, технологія, естетика. Фактори, що впливають на формування архітектури будівель арт-центрів, поєднано у дві групи: зовнішні та внутрішні

До зовнішніх факторів належать:

-соціально-економічні фактори, що відображають об'єктивні зміни в сучасному суспільстві (розвиток сучасного мистецтва, зміна сфер людської діяльності та творчості під впливом цифрових технологій; позиціонування в сучасних умовах мистецьких закладів як основного генератора культурного життя і арт-центру як його ядра; розширення функцій арт-центру і активну участь у процесах культурного і суспільного життя). Оцінка діяльності арт-центрів може бути проведена або з позицій соціальної ефективності як відповідність результатів діяльності закладу основним соціальним потребам і цілям суспільства, інтересам окремої людини; або з позицій соціально-економічної ефективності як співвідношення отриманого соціального ефекту і витрат, що сприяють його досягненню.

- функціонально-технологічні фактори, що фіксують сучасні тенденції багатфункціональності, зміни експозиційної технології (зміна технології експонування; поєднання експозиційних і видовищних функцій в структурі одного комплексу; структура функціональних потоків; сезонність відвідувань і періодичність культурних заходів; зміни в системах зберігання фондів, пов'язані із переміщенням фондів у окремі спеціалізовані будівлі).

До внутрішніх факторів належать:

- фактори, пов'язані з регіональними та місцевими особливостями, які відображають об'єктивні параметри функціональної та просторової організації арт-центру та виконуваних ним завдань (культурна та мистецька спадщина; функціональна спрямованість; просторова структура; природні особливості регіону будівництва).

- екологічні чинники, що відображають вплив існуючих об'єктивних умов навколишнього середовища, особливості експонування та потреб людини (природно-кліматичні особливості регіону; використання екологічних технологій для підтримання мікроклімату у приміщеннях; режим роботи і відпочинку відвідувачів і персоналу; наявність у арт-центрі груп користувачів з різними фізичними можливостями).

Розроблено методику розрахунку місткості арт-центрів та виявлено значний вплив на місткість функціональної структури арт-центру. З метою розробки оптимальних моделей архітектурно-планувальної структури арт-центрів досліджені функціональні та архітектурно-планувальні складові, їх параметри та взаємозв'язки, а також вплив особливостей експонування сучасного мистецтва та досягнень в методах експонування. Визначена функціональна структура арт-центру, що складається з шести основних функціональних зон: експозиційна, видовищна, громадська, інтегральна, службова, обслуговування (рис.2). Запропонована концепція формування системи інтегральних просторів в будівлях арт-центрів на основі двох типів інтегральних просторів – неперервного та розгалуженого. Дана їх класифікація за величиною, структурною організацією, можливістю змін, композиційному рішенню. Розроблено чотири типи взаєморозміщення інтегрального простору та інших груп приміщень (периметральний, лінійний, острівний, трансформативний). Розглянуто особливості організації експозиції та виставок.

У третьому розділі **«Принципи та рекомендації по архітектурно-планувальній організації арт-центрів»**

Проведене дослідження дозволило запропонувати рекомендації щодо проектування арт-центрів в Україні. На основі аналізу соціально-культурних умов розвитку, містобудівних особливостей розміщення, функціонально-планувальних основ формування арт-центрів, визначені головні принципи і прийоми їх архітектурно-композиційної організації, серед яких особливе значення мають чотири наступні принципи:

1. Принцип привабливості (атрактивності) естетична унікальність, неповторність архітектурного образу арт-центру. індивідуальне архітектурне вирішення зовнішнього вигляду будівлі і внутрішніх експозиційних просторів залежно від індивідуальності експонованої колекції творів сучасного мистецтва

(віддзеркалення особливого характеру певного виду сучасного мистецтва, як творчого процесу, в архітектурі проектованої будівлі); акцентування в експозиційному просторі певного виду сучасного мистецтва; врахування індивідуальних маршрутів відвідувачів. Принцип включає використання явища «атрактивності», що виявляється в яскравій образній виразності будівлі або комплексу арт-центру.

2. Принцип диверсифікації - формування поліфункціонального центру - поєднання функцій виставки, видовищ, навчання, творчості, спілкування та культурного дозвілля в одному архітектурному комплексі з функціонально-технологічною оптимізацією процесів - вдосконалення функціонування арт-центру в результаті впровадження сучасних технологій експонування. Поява нових додаткових функцій (навчання, наука, дозвілля, відпочинок і т.д.) і розвиток їх взаємодії з виставковою зоною. Функціонально-технологічна оптимізація процесів - вдосконалення функціонування арт-центру в результаті впровадження сучасних технологій для експонування творів сучасного мистецтва.

3. Принцип інтегральної комунікативності – створення сукупності стійких зв'язків компонентів арт-центру між собою і навколишнім середовищем. Втілюється використанням двох прийомів: комунікаційності, динамічності і гнучкості планування. Комунікаційність виражається в зручних транспортних і пішохідних зв'язках, зв'язок з суспільним центром міста і іншими складовими міської інфраструктури, облік особливостей містобудівної ситуації місця розташування - конфігурація ділянки, перепад рельєфу, орієнтація і ін. Динамічність і гнучкість планування виражається у варіантності планувальних схем завдяки можливості різного поєднання і трансформації виставкових приміщень; включення в експозицію зовнішнього простору і можливість перспективного розширення; універсальне використання приміщень; перетікаючого простору: всі функціональні зони розташовані по рівнях, які плавно переходять з однієї в іншу. На стадії проектування необхідно передбачати таку схему будівлі, при якій забезпечувалася б зміна обладнання без перебудови будівлі і забезпечувалася б швидка трансформація будівлі як за площею, так і по висоті. Зальні простору можуть легко адаптуватися до непрогнозованих змін, на відміну від кабінетних структур. Ці вимоги можуть бути задоволені лише завдяки приміщень «відкритого планування». Вони також збільшують взаємодії і частоті обміну ідеями між відвідувачами та учасниками..

4. Принцип створення симбіотичного середовища – спрямований на створення зручного багатофункціонального середовища арт-центру, що гармонійно поєднується з навколишнім середовищем та структурою міста. Відповідність - дотримання сучасним соціально-культурним умовам, використання передових науково-технічних, інженерно-технічних досягнень, дотримання сучасним архітектурним тенденціям, новим напрямом в образотворчому мистецтві, виставкових технологіях, формах експонування і традиції функціонування арт-центрів. Відповідності будівлі арт-центру потребам міста - застосування архітектурних рішень, доцільних в об'єктивних умовах. Екологічність - спрямована на створення найбільш вдалого планувального рішення споруди, яке могло би зменшити шкідливий вплив на

оточуюче середовище за рахунок використання енергозберігаючих технологій та озеленення, екологічно безпечних будівельних матеріалів.

Для використання в практиці архітектурного проектування розроблено чотири архітектурно-типологічні моделі арт-центрів: стандартна, мінімальна, розширена і композитна (кластер мистецтв). На основі аналізу функціонально-планувальних взаємозв'язків запропонований склад приміщень для кожного типу. Такий розподіл дозволить враховувати місцеві особливості та зробити проект більш раціональним. За величиною площ арт-центри можна підрозділити на великі – від 10 до 5 тис. м², середні – від 5 до 2 тис. м² і малі – об'ємом від 2 тис. до 500 м²

Тип I «Мінімальний» (площею від 500 м² до 2 тис. м²) характеризується мінімальним складом приміщень, обумовленим експозиційною технологією. Передбачається можливість інтеграції арт-центру до структури більш великого об'єкту: культурного закладу, учбового закладу, торгівельно-розважального центру, розміщення в парку відпочинку та ін. При цьому в архітектурно-планувальній структурі комплексу до складу арт-центру входять лише простори для постійної експозиції та тимчасових виставок, мультимедійні аудиторії. Зменшено також склад приміщень по обслуговуванню користувачів. Інші послуги надаються відвідувачам арт-центру в тому об'єкті, з яким об'єднується комплекс. Завдання такого об'єкту - залучати відвідувача до сучасних видів мистецтв, познайомити з історією місця, дати поштовх до духовно-естетичного спрямування особистості. Цей тип доцільно застосовувати при проектуванні арт-центрів у малих містах та районних центрах.

Тип II «Стандартний» (площею від 2 тис. м² до 5 тис. м²) з оптимальним набором функцій для створення відповідного простору для експонування творів сучасного мистецтва та обслуговування відвідувачів. Даний тип арт-центру доцільно застосовувати у містах середньої місткості.

Тип III «Розширений» (площею від 5 тис. м²) характеризується наявністю додаткового складу приміщень, що надає можливість виконувати більший спектр культурних і комунікативних завдань щодо стандартного типу. Даний тип має перспективи застосування, як при проектуванні арт-центрів у великих містах, обласних центрах.

Тип IV «Кластер мистецтв» містить найповніший набір функцій для забезпечення максимальної ефективності роботи, має вагомі функціональні можливості для підвищення рівня роботи з відвідувачами, наукової роботи у сфері мистецтва, культурного дозвілля і спілкування відвідувачів. У цій моделі склад приміщень всіх основних функціональних зон представлена максимально повно. Такі поліфункціональні споруди можуть розташовуватися в одній великій будівлі або в декількох незалежних блоках (складатися з певної кількості монофункціональних споруд), об'єднаних системою вертикальних і горизонтальних комунікацій, загальним стилістом, площею, тунелями та ін. Дана модель дозволяє організувати комплекс поліфункціональної, гнучкою, динамічною структури, здатної до адаптації при зміні умов і під впливом різних факторів: природно-кліматичних, екологічних, містобудівних, естетичних та ін. Арт-центр композитного типу заснований на методі внутрішнього перерозподілу структурних компонентів в залежності від нагальної

потреби, здатність до тимчасових змін (в тому числі за рахунок використання зовнішнього простору).

Розроблено рекомендації щодо складу та характеристик основних груп приміщень будівель арт-центрів та основним схемам групування приміщень. Визначено два основних типи об'ємно-просторової організації – дискретний та комбінований. Запропоновано рекомендації щодо формування об'ємно-просторового рішення будівель арт-центрів на основі сценаріїв візуального сприйняття (рис.3). В роботі запропонований склад і групи приміщень кожного типу арт-центрів. Узагальнені засади параметрів експозиційних приміщень, сучасні технологічно-експозиційні вимоги, методи і умови експонування предметів сучасного мистецтва та їх вплив на організацію внутрішніх просторів будівель арт-центрів. Крім індивідуальних особливостей експонування творів сучасного мистецтва, на структуру і художній образ арт-центру впливають: різноманітність видів і масштаб громадських заходів, що проводяться в ньому; відвідуваність центру, пов'язаність з величиною міста, містобудівні особливості місця розміщення споруди. На формування архітектурного образу арт-центру впливають також фактори зовнішнього середовища – соціально-культурні, регіональні, природно-кліматичні; індивідуальність об'ємно-просторової композиції і функціонально-планувальної структури будівлі; особливості архітектурного формування (нове будівництво, пристосування будівель і споруд під арт-центр). Визначено та запропоновано основні напрями формування образної виразності архітектури будівель арт-центрів: нейтральна оболонка для мистецтв та будівля – арт-об'єкт. Запропоновано для архітектурної виразності будівель арт-центрів декілька передових течій, такі як екологічна архітектура, трансформація кордонів, динамічна архітектура.

Запропоновано принципову схему формування мережі арт-центрів на території України, яка складається з чотирьох рівнів і може бути використана для розробки централізованих та децентралізованих мереж арт-центрів які розрізняються за містобудівним значенням, місткістю, величиною, функціональною програмою. Визначено особливості та вимоги до розміщення арт-центрів на території міста та у міській забудові, розроблено рекомендації по функціонально-планувальному зонуванню ділянки будівлі арт-центру.

Проведене дисертаційне дослідження дозволяє зробити ряд висновків, визначити основні принципи і прийоми архітектурно-композиційної організації арт-центрів, запропонувати їх архітектурні параметри і складові елементи для подальшої розробки нормативної архітектурно-будівельної документації і методик проектування.

ВИСНОВКИ

У роботі розглянуто основні тенденції в проектуванні, будівництві і експлуатації арт-центрів та запропоновано основи архітектурно-планувального формування арт-центрів в умовах зміни соціально-культурних основ суспільного розвитку, відродження духовності людини, підйому національної культури. Дане

дослідження виявило низку не вирішених запитань по узагальненню наукових гіпотез в проектуванні і будівництві арт-центрів

1. В результаті аналізу науково-дослідних праць та узагальнення світового та вітчизняного досвіду проектування, будівництва та експлуатації арт-центрів виявлено, що теоретичні дослідження питань формування архітектури арт-центрів, стосуються переважно їх соціального значення. Питання архітектурно-планувальної організації арт-центрів не знайшли цілісного висвітлення у науковій літературі, оскільки арт-центр є новим типом експозиційно-видовищного закладу.

2. Здійснено історичний аналіз еволюції арт-центрів від від музейних, виставкових та клубних закладів. В результаті визначено основні етапи формування арт-центру: 1-й етап – зародження ідей про розширення функціонального наповнення мистецьких закладів; 2-й етап – будівництво перших арт-центрів; 3-й етап – поширення будівництва арт-центрів у світі; 4-й етап – становлення арт-центру як творчого, експозиційно-видовищного закладу.

3. Встановлено методичний апарат дослідження який включає: аналіз та узагальнення передумов розвитку арт-центрів та стану наукових розробок, дослідження існуючого стану проектної практики будівель арт-центрів, визначення завдань та методів дослідження, формування методологічного апарату, розробку оптимальних моделей архітектурно-планувальної структури арт-центрів, формування принципів та методичних рекомендацій щодо архітектурно-планувальної організації арт-центрів та прогнозування. Виявлено фактори, що впливають на архітектурно-планувальну організацію арт-центрів: соціально-культурні, економічні, технічні і художньо-естетичні. Відповідно до факторів сформульовані вимоги до архітектури арт-центру.

4. Вдосконалено класифікацію типів будівель громадського призначення за рахунок включення нового типу будівлі арт-центру за різними критеріями (масштабом діяльності, організаційним рівнем, місцем розташування, видом діяльності, місткістю, складом приміщень, просторовим рішенням). Науково обґрунтовано новий тип багатофункціональних культурно-видовищних закладів - арт-центр.

5. Виявлено особливості функціональної та архітектурно-планувальної організації арт-центрів. Запропоновано формування планувальної структури арт-центрів на основі шести функціональних зон: експозиційної, видовищної, дозвіллевої, інтегральної, службової, обслуговування. Виявлено чотири архітектурно-композиційні прийоми організації будівель арт-центрів: лінійний, компактний, блочно-сегментний, комплексний. Визначено диференціацію використання архітектурно-планувальних прийомів в залежності від умов забудови.

6. Визначено та науково обґрунтовано основні принципи архітектурно-планувальної організації арт-центрів: принцип «атрактивності» (привабливість, естетична унікальність, неповторність архітектурного образу арт-центру), принцип «диверсифікації» (формування поліфункціонального центру), принцип «інтегральної комунікативності» (створення сукупності стійких зв'язків компонентів арт-центру між собою і навколишнім середовищем), принцип «симбіотичного середовища»

(створення багатофункціонального середовища арт-центру, що гармонійно поєднується з навколишнім середовищем та структурою міста).

7. Розроблено комплексну теоретичну модель архітектурно-планувальної організації арт-центрів яка поєднує специфіку функціонально-планувальних рішень, прийоми організації архітектурного середовища та засоби формування образу будівлі арт-центру. Визначено чотири типи арт-центрів – тип I «Мінімальний», Тип II «Стандартний», Тип III «Розширений», Тип IV «Кластер мистецтв» та їх функціонально-планувальні моделі. Запропоновано склад і комбінації груп приміщень, рекомендовано розміщення кожного типу арт-центру у відповідних населених пунктах.

8. Розроблено рекомендації щодо архітектурно-планувальної організації арт – центрів, що лягли в основу методики проектування арт-центрів, яка складається з трьох рівнів (структурного, формотворчого, середовищного). Запропоновано принципову схему формування мережі арт-центрів на території України, яка складається з чотирьох рівнів і може бути використана для розробки централізованих та децентралізованих мереж арт-центрів які розрізняються за містобудівним значенням, місткістю, величиною, функціональною програмою. Визначено особливості та вимоги до розміщення арт-центрів на території міста та у міській забудові, надано пропозиції по функціонально-планувальному зонуванню ділянки будівлі арт-центру.

Результати дисертаційного дослідження, основні принципи та рекомендації щодо архітектурно-планувальної організації арт-центрів знайшли практичне впровадження та використані автором у проектній документації: «Розробка арт-центру на території колишнього шовкового комбінату «Дарничанка» в м.Києві» розробленому ТОВ «А-III»; окремі результати дослідження були впроваджені в навчальному процесі на кафедрі архітектури Національного авіаційного університету та кафедрі архітектурно-проектної справи ІНО Київського національного університету будівництва та архітектури (рис.4).

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у наукових фахових виданнях України

1. **Костюченко О. А.** Особливості функціонально-планувальної організації арт-центрів. Сучасні проблеми архітектури та містобудування. Київ, 2013. Вип. 34. С. 476-483.
2. **Костюченко О.А.** Організація архітектурного середовища арт-центрів. Сучасні проблеми архітектури та містобудування. Київ, 2015. Вип. 39. С. 328-334.
3. **Костюченко О.А.** Принципи архітектурно-планувальної організації арт-центрів. Архітектурний вісник КНУБА. Київ, 2017. Вип. 11-12. С.514-519.
4. **Костюченко О.А.** Архітектурно-типологічні моделі арт-центрів. Сучасні проблеми архітектури та містобудування. Київ, 2018. Вип. 52. С. 71-77.

Статті у наукових періодичних виданнях інших держав, включених до міжнародних наукометричних баз

5. **Olha Kostiuchenko** Primary development directions for a network of art centres in Ukraine. Space & FORM | Przestrzeń i FORMA czasopismo naukowe. Szczecin: Polska

Akademia Nauk. 2020. №41. P.35-42. e-ISSN 2391-7725, ISSN 1895-3247, DOI: 10.21005/pif.2020.41.B-02 (online).

Матеріали та тези наукових конференцій

6. **Костюченко О.А.** Сучасні тенденції використання медіа-фасадів у арт-центрах. ПОЛІТ – 2013. Сучасні проблеми науки: XIV міжнародна науково-практична конференція студентів та молодих вчених. Київ, 2013. С. 391.
7. **Костюченко О.А.** Особливості організації експозиційного простору центрів мистецтва та науки. Авіа-2013: III міжнародна науково-практична конференція. Київ, 2013. Т.4. С. 26.26-26.29.
8. **Костюченко О.А.** Основні екопідходи до формування архітектури будівель арт-центрів. Архітектура та екологія: Матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції. Київ, 2013. С. 189-191.
9. **Костюченко О.А.** Предложения и рекомендации по формированию арт-центров. Man-made world as an instrument of life support and creative self-expression of mankind: Peer-reviewed materials digest (collective monograph) published following the results of the LXXXI International Research and Practice Conference and I stage of the Championship in Technical science, Architecture and Construction. London, 2014. С. 49-51.
10. **Костюченко О.А.** Закордонний досвід формування архітектурного образу центрів мистецтв. Міське середовище – XXI сторіччя. Архітектура. Будівництво. Дизайн: тези доповідей Міжнародного науково-практичного конгреса. Київ, 2014. С. 76-78.
11. **Костюченко О.А.** Арт-центри. Сучасний стан та перспективи розвитку в Україні. ПОЛІТ – 2014. Сучасні проблеми науки: XIV міжнародна науково-практична конференція студентів та молодих вчених. Київ, 2014. С. 50.
12. **Костюченко О.А.** Основні етапи розвитку арт-центрів. ПОЛІТ-2015. Сучасні проблеми науки: тези доповідей XV міжнародної науково-практичної конференції молодих учених і студентів. Київ, 2015. С. 41.
13. **Костюченко О.А.** Вплив медіа-технологій на формування архітектурного образу арт-центру. АВІА-2015: тези доповідей XII Міжнародної науково-практичної конференції. Київ, 2015. Т.2. С.5-6.
14. **Костюченко О.А.** Атрактивність як принцип формування арт-центрів. Архітектура та екологія: Матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції. Київ, 2015. С. 101-102.
15. **Костюченко О.А.** Арт-кластер як новий елемент середовища міста. Міське середовище – XXI сторіччя. Архітектура. Будівництво. Дизайн: тези доповідей II Міжнародного науково-практичного конгреса. Київ, 2016. С. 228-229.
16. **Костюченко О.А.** Интегральные пространства в структуре арт-центров. Solving problems of optimal combination of standards of quality, innovative technical solutions and comfort of operation when developing and producing devices and construction objects. Peer-reviewed materials digest (collective monograph) published following the results of the CXXX International Research and Practice Conference and II stage of the Championship in Technical sciences, Architecture and Construction. London, 2016. Pg. 35-37.

17. **Костюченко О.А.** Симбіотичне середовище як принцип архітектурно-планувальної організації арт-центрів. Архітектура та екологія: Матеріали VIII Міжнародної науково-практичної конференції. Київ, 2016. С. 139-140.
18. **Костюченко О.А.** Перспективи організації арт-центрів в об'єктах історичної забудови Києва. Матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції: «Архітектура історичного Києва. Контекст і втручання», Київ, 2017. С. 60.
19. Бірілло І.В., **Костюченко О.А.** Розвиток арт-центрів у Польщі. Міське середовище – XXI сторіччя. Архітектура. Будівництво. Дизайн: Тези доповідей III Міжнародного науково-практичного конгресу. Київ, 2018. С. 263-264.
20. Болотов Г.І., **Костюченко О.А.**, Камінська В.О., Кулай А.В. Порівняльна характеристика арт-центрів США та України. Архітектура та екологія: Матеріали IX Міжнародної науково-практичної конференції. Київ, 2018. С. 49-50.
21. **Костюченко О.А.** Арт-центри як інтерактивний архітектурний об'єкт. Матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції: «Архітектура історичного Києва. BIM та інформаційні технології в архітектурі», Київ, 2019. С. 125-126.
22. **Костюченко О.А.** Концептуальна модель арт-центру як системи. Збірник тез доповідей Міжнародної науково-практичної конференції «Графічні технології моделювання об'єктів, процесів та явищ». Одеса, 2020. С.108.

Статті, які додатково відображають наукові результати дисертації

23. **Костюченко О.А.** Новітні інформаційні технології в арт-центрах. Наука і молодь. Прикладна серія. зб. наук. праць. Київ, 2010. С. 129-133.
24. **Костюченко О.А.** Функціональний розвиток будівель музеїв. Проблеми розвитку міського середовища. наук.-тех. зб. К.: НАУ- друк, 2010. С. 55-58.
25. **Костюченко О.А.** Арт-центри у пристосованих приміщеннях. Проблеми та перспективи. Проблеми розвитку міського середовища. наук.-тех. зб. К.:НАУ- друк, 2013. С. 83-88.
26. **Костюченко О.А.** Закордонний досвід формування архітектурного образу центрів мистецтв. Проблеми розвитку міського середовища: Наук.-техн. збірник. К.: НАУ, 2014. Вип. 1(11). С. 187-197.
27. Бірілло І.В., **Костюченко О.А.** Размещение арт-центров в городской застройке. Совершенствование организации дорожного движения и перевозок пассажиров и грузов. Минск, 2015. С. 114-120. ISSN 2310-7405 (*здобувачем надано визначення специфіки розміщення будівель арт-центрів в структурі міста*).
28. **Костюченко О.А.** Особливості дизайну експозиційних просторів у арт-центрах. Теорія та практика дизайну: зб. наук. пр. К.: Вид-во НАУ, 2017. Вип. 11. С. 128-135. ISSN: 2415-8151
29. Birillo I. V., Osipa L. V., **Kostyuchenko O. A.** Computer generated simulation of landscape during the future architect training. Science and Education a New Dimension. Natural and Technical Sciences, V(13), Budapest, 2017. С.7-10. e-ISSN2308-1996, p-ISSN 2308-5258 (COPERNICUS) (*здобувачем проаналізовано можливості використання комп'ютерних технологій для розробки генпланів арт-центрів*).

30. **Kostjuchenko O.A., Bolotov G.I., Birillo I.V.** Special aspects of architectural and planning arrangement of art centres in Ukraine. International Journal of Engineering Technologies and Management Research (IJETMR20_A02_2034), India, 2020, V7(2). ISSN - 2454-1907, DOI: 10.29121/ijetmr.v7.i2.2020.523 (online) *(здобувачем надано результати порівняльної характеристики арт-центрів США та України та виявлено особливості українських арт-центрів)*.

АНОТАЦІЯ

Костюченко О.А. Принципи архітектурно-планувальної організації арт-центрів. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття вченого ступеня кандидата архітектури за спеціальністю 18.00.02 - Архітектура будівель і споруд. – Київський національний університет будівництва і архітектури, Київ, 2020.

В роботі узагальнено досвід проектування, будівництва й експлуатації споруд арт-центрів з виявленням сучасних тенденцій та факторів, що впливають на їх розміщення і формування. У дисертації системно розглянуто архітектурно-планувальне формування арт-центрів: етапи розвитку, основні прийоми розміщення, типологічна класифікація, функціональне зонування, планувальні рішення. Розроблені варіанти архітектурно-планувальної структури арт-центрів з різним складом об'єктів з урахуванням потреб в певних мистецьких просторах.

Розроблено основні принципи та чотири концептуальні моделі арт-центрів на основі цих типів: мінімальна, стандартна, розширена і композитна (кластер мистецтв). Розроблено принципову схему формування мережі арт-центрів на території України, яка складається з чотирьох рівнів і може бути використана для розробки централізованих та децентралізованих мереж арт-центрів які розрізняються за містобудівним значенням, місткістю, величиною, функціональною програмою. Визначено особливості та вимоги до розміщення арт-центрів на території міста та у міській забудові, розроблено рекомендації по функціонально-планувальному зонуванню ділянки будівлі арт-центру.

Запропоновані практичні рекомендації по формуванню архітектурно-планувальної структури арт-центрів для України.

Ключові слова: арт-центр, музей, сучасне мистецтво, типологічна класифікація, розміщення, принципи, архітектурно-планувальна структура.

АННОТАЦИЯ

Костюченко О.А. Принципы архитектурно – планировочной организации арт-центров. - На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата архитектуры по специальности 18.00.02 – Архитектура зданий и сооружений. – Киевский национальный университет строительства и архитектуры, Киев, 2020.

В работе обобщен опыт проектирования, строительства и эксплуатации сооружений арт-центров с выявлением современных тенденций и факторов, влияющих на их размещение и формирование. В диссертации системно рассмотрены

архитектурно-планировочное формирование арт-центров: этапы развития, основные приемы размещения, типологическая классификация, функциональное зонирование, планировочные решения. Разработанные варианты архитектурно-планировочной структуры арт-центров с различным составом объектов с учетом потребностей в определенных художественных пространствах.

Разработаны основные принципы и четыре концептуальные модели арт-центров на основе этих типов: минимальная, стандартная, расширенная и композитная (кластер искусств). Разработана принципиальная схема формирования сети арт-центров на территории Украины, которая состоит из четырех уровней и может быть использована для разработки централизованных и децентрализованных сетей арт-центров которые различаются по градостроительным значениям, вместимостью, величиной, функциональной программой. Определены особенности и требования к размещению арт-центров на территории города и в городской застройке, разработаны рекомендации по функционально-планировочному зонированию участка здания арт-центра.

Предложены практические рекомендации по формированию архитектурно-планировочной структуры арт-центров для Украины.

Ключевые слова: арт - центр, музей, современное искусство, типологическая классификация, размещение, принципы, архитектурно - планировочная структура.

ANNOTATION

Kostiuchenko O.A. Principles of Architectural and Planning forming art-centers.
- Manuscript.

Dissertation for scientific degree of candidate of architecture on speciality 18.00.02 – Architecture of buildings and constructions. – Kyiv National University of Construction and Architecture, Kyiv, 2020.

The study analyzes theoretical studies of the development and formation of art centers, and clarifies current trends in the formation of art centers (generalization of domestic and foreign experience of design and construction).

The main stages of forming an art center are defined: the 1st stage is the emergence of ideas about expanding the functional content of art institutions; 2nd stage – the construction of the first art centers; 3rd stage – the expansion of construction of art centers in the world; The 4th stage - the establishment of an art center as a creative, exposition and entertainment institution. The main trends in the formation of art centers, new spatial forms that are relevant for this type of building are identified. It has been established that the formation of the architectural and planning structure of art centers is closely connected with the development of such institutions as museums, exhibitions and club facilities.

The author researches the existing experience of designing art centers in the world, and in particular in Ukraine. The art centers of Europe (Great Britain, France, Spain, Belgium, Poland), the USA, Asia (Japan, China, South Korea) are considered and the main world trends in the architecture and organization of art centers are revealed - multifunctionality, versatility. Analysis of domestic experience has shown an increase in the total number of art centers and the widespread use of custom buildings or premises due to the lack of individual art center buildings.

The general methodology and basic methods of research are determined, the factors influencing the architectural and planning organization of art centers are identified, and the basic methodological approaches to the architectural and planning organization of art centers are identified.

The functional structure of the art center, consisting of six main functional zones, is defined: exposition, entertainment, public, integral, service, service. The concept of forming the system of integral spaces in buildings of art centers based on two types of integral spaces - continuous and branched is proposed.

The main principles and techniques of the architectural and planning organization of art centers have been determined. The principle of attractiveness (aesthetics) is aesthetic uniqueness, uniqueness of the architectural image of the art center, individual architectural decision of the appearance of the building and internal exposition spaces depending on the individuality of the exhibited collection of works of contemporary art. The principle of diversification - the formation of a multifunctional center - a combination of functions of exhibition, spectacle, training, creativity, communication and cultural leisure in one architectural complex with functional and technological optimization of processes. The principle of integrated communication is to create a set of stable links of the components of the art center between themselves and the environment. The principle of creating a symbiotic environment is aimed at creating a comfortable multifunctional environment of the art center, which harmoniously blends with the environment and structure of the city.

Based on the research, a common model of the art center was constructed and four types of art centers (types I-IV) were identified. Four conceptual models of art centers have been developed based on these types: minimal, standard, extended and composite (art cluster). For each type a functional scheme was developed, composition and groups of premises were proposed, placement of each type of art center in the respective settlements was recommended, and recommendations were made on the composition and characteristics of the main groups of premises of the buildings of the art centers and the basic schemes of grouping of premises.

The basic scheme of formation of a network of art centers in the territory of Ukraine is developed, which consists of four levels and can be used for the development of centralized and decentralized networks of art centers, which differ in urban planning value, capacity, size, functional program.

Keywords: art center, museum, modern art, typological classification, location, architectural and planning structure.

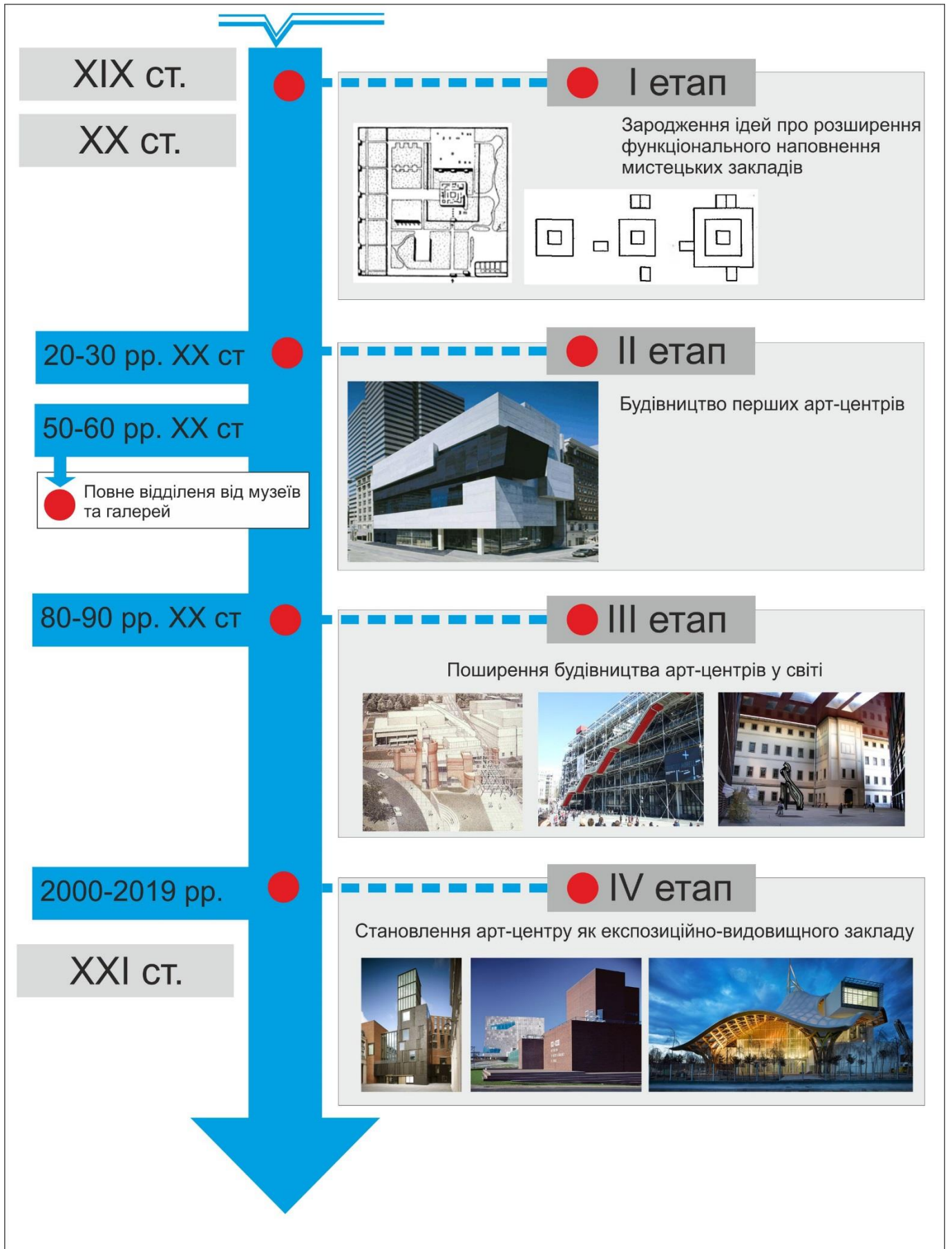

Рис. 1. Історичні етапи розвитку арт-центрів

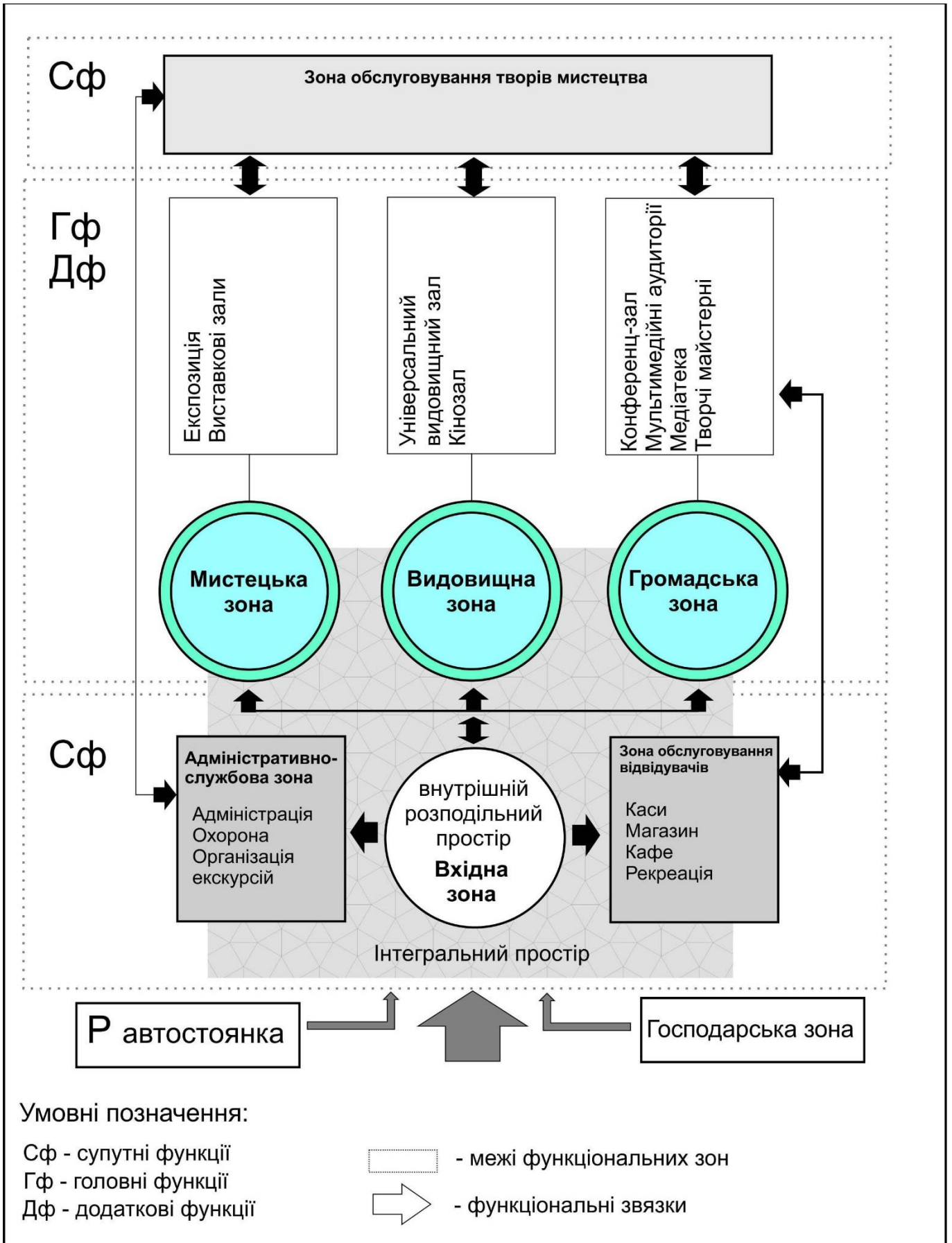

Рис. 2. Функціональна схема арт-центру

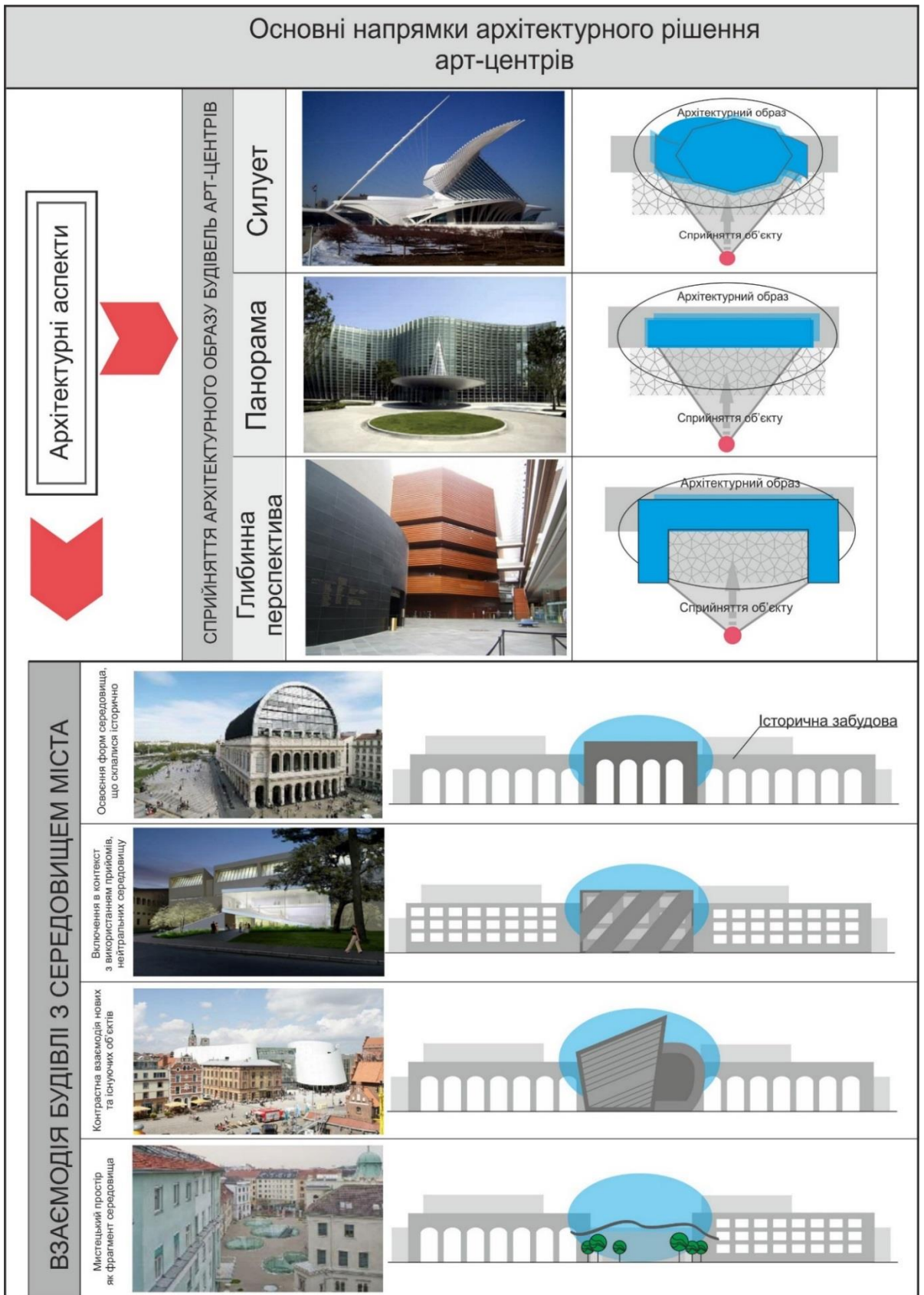

Рис.3. Рекомендації по формуванню об'ємно-просторового рішення будівель арт-центрів

Впровадження результатів дослідження. Дипломний проект на тему: Приватний музей в місті Києві. ст. Деордієва В. А. 2017 р.

Впровадження результатів дослідження. Дипломний проект на тему: Арт-центр в НАУ. ст. Бабич І. 2019 р.

Рис.4. Впровадження результатів дослідження у дипломне проектування

Підписано до друку 17.11.2020 р.
Формат – 148x210. Папір офсетний.
Ум.друк. арк.- 1,38. Тираж - 100